

Prin cale frazeologică se traduce de cele mai multe ori îmbinări frazeologice (care sînt și mai numeroase decît idiotismele).

Termenul acesta este relativ nou în lingvistică¹ și el trebuie neapărat adoptat, pentru a nu se mai confunda calcurile frazeologice, cînd cu cele sintactice, cînd cu cele lexicele.

După cum am văzut, calculul lexical structural se reduce la copierea structurii unui singur cuvînt, pe cînd cel frazeologic constă în copierea structurii unui grup de cel puțin două cuvinte, care formează o unitate frazeologică. Unitățile frazeologice apărute în limba română ca rezultat al calcurilor după modelele rusești pot fi clasificate în diverse moduri:

A) O primă categorie înglobează îmbinări frazeologice care redau exclusiv realități din Rusia țaristă sau din Uniunea Sovietică: *ohrana țaristă* (rus. царская охрана); *Palatul de iarnă* (rus. зимний дворец); *reacțiunea stolipnistă* (rus. столыпинская реакция); *comunism de război* (rus. военный коммунизм); *noua politică economică* (rus. новая экономическая политика); *Sovietul Suprem al URSS* (rus. Верховный Совет СССР) etc.

B) Cele mai multe exprimă realități comune tuturor țărilor socialiste (uneori chiar realități internaționale), diverse obiecte și fenomene existente în mod obiectiv în natură și în societate sau noțiuni de cultură, civilizație și economie. Unele se referă la orînduirea capitalistă, la arta și ideologia ei, iar altele exprimă ultimele cuceriri ale științei și tehnicii. O clasificare completă a unităților frazeologice de proveniență rusească ar fi cu puțință numai dacă am folosi întregul material care există sau măcar care a mai fost discutat. În cele ce urmează vom semnală noi fapte, grupîndu-le mai întîi după numărul termenilor cu conținut lexical, care compun unitatea frazeologică.

— cu 2 termeni (unitățile frazeologice aparținînd acestui tip sînt cele mai numeroase, tocmai pentru că au și cea mai simplă structură: *subst. + adj.* sau *subst. + subst.*: *proletariat agricol* (rus. сельскохозяйственный пролетариат); *maestru al artei* (rus. мастер искусства etc.

De multe ori, determinantul adjectival și cel substantival (în cazul genitiv) sînt redați în românește prin construcții prepoziționale: *muncă de răspundere* (rus. ответственная работа); *casă de odihnă*² (rus. дом отдыха) etc.

Cînd unitatea frazeologică are, în limbă rusă, o structură de tipul *subst. + subst.*, ea se menține, în general, și în română, împreună cu ordinea celor două constituențe. Dacă structura este de tipul *adj. + subst.*, ordinea se schimbă în românește, în conformitate cu topica firească a limbii noastre. Cf. *cultul personalității* (rus. культ личности), față de *activist obștesc* (construit, după rus. общественный деятель).

— cu 3 termeni: *parc de cultură și odihnă* (rus. парк культуры и отдыха); *trust al alimentației publice* (rus. трест общественного питания); *oraș de subordonare raională* (rus. город районного подчинения); *stat de democrație națională* (rus. государство национальной демократии) etc.

Cînd unitatea frazeologică rusească este alcătuită dintr-un adjectiv compus și un substantiv (ca element determinant), structura ei poate deveni în românește: *subst. + subst. + adj.* Rus. партийно-правительственная делегация a fost tradus prin «delegație de partid și guvernamentală», iar научно-исследовательская работа prin «muncă de cercetare științifică».

— cu 4 termeni: *legea economică fundamentală a socialismului* (rus. основной экономический закон социализма).

— cu 5 termeni: *cultură națională în formă și socialistă în conținut* (rus. культура, национальная по форме и социалистическая по содержанию).

— cu 6 termeni: *legea dezvoltării planice proporționale a economiei naționale* (rus. закон планомерного (пропорционального) развития народного хозяйства).

În continuare semnalăm noi fapte, pe care le grupăm după cum urmează:

1. *Terminologia politică și ideologică*:

Viață internă de partid (rus. внутрипартийная жизнь); *democrație internă de partid* (rus. внутрипартийная демократия); *capitalism muribund* (traduce rus. умирающий капитализм)³, *întrecerea pașnică* (rus. мирное соревнование) etc.⁴

¹ L-am întîlnit la N. M. Șanski, în art. cit., unde se încearcă o descriere completă a calcurilor în limba rusă, insistîndu-se asupra deosebirilor existente între cele lexicele și frazeologice, la L. Găldi (op. cit.) și la L. Deroș, care, în op. cit., p. 216—217, vorbește, în treacăt, despre a calques de syntagme ou calques phraséologiques. Prima denumire nu este recomandabilă. Și L. Farcas în op. cit. adoptă termenul *cale frazeologică*, care e mult mai potrivit și pe care l-am mai întîlnit și la V. Vasenco, *Восточнославянские заимствования в румынском языке* (autoreferat de disertație), Leningrad, 1958, p. 15 și urm. Vezi de același autor și *Calcule savante formate în limba română după modelele rusești (secolele al XVIII-lea—al XIX-lea) în Culegere de studii. Limbă—literatură—metodică*, București, 1962, p. 65 și urm.

² Este înregistrat și de acad. Iorgu Iordan (p. 117), dar fără a-l pune pe seama influenței ruse (ca în cazul lui *casă de naștere*, după *родильный дом*).

³ Astfel a denumit Lenin imperialismul. Vezi articolul *Imperialismul și scindarea socialismului* în V. I. Lenin, *Împotriva revizionismului*, București, Edit. politică, 1961, p. 321.

⁴ Pentru alte fapte în acest domeniu vezi lucrările amintite ale acad. Iorgu Iordan și Gh. Mihăilă.